

Oslo, 15. juni 2011

Denne klagen representerer også privatpersonen Pål E Torkildsen, jf det som er skrevet i mine tidligere merknader.

Klage på vedtak

1. INNLEDNING

Jeg/vi klager med dette på Plan- og bygningsetatens vedtak om rammetillatelse for Bogstad Vinterparadis mottatt 01.06.2011, saksnummer 201106039 og forventer at klagen har oppsettende virkning, primært i forhold til rammetillatelsen, sekundært i forhold til en eventuell byggetillatelse.

De tidligere innsendte protester opprettholdes ettersom de i hovedsak ikke er imøtegått av initiativtakerne eller synes realitetsbehandlet av Plan- og bygningsetaten.

Ettersom de fleste av mine/våre bemerkninger henviser til forhold i reguleringsbestemmelsene som potensielt begrenser tiltakets dimensjoner er det helt feil å gi rammetillatelse før det er avklart om tiltaket kan gjennomføres som planlagt, uten å bryte reguleringsbestemmelsene.

Rammetillatelsen legger i realiteten opp til at naboforhold ivaretatt av reguleringsbestemmelsene først avklares av uavhengig kontrollerende på et tidspunkt da berørte naboer ikke lenger har noen klagemulighet.

Etter min/vår oppfatning gjenstår det for mange vesentlige spørsmål og avklaringer til at saken kan overlates til initiativtakerne og planmyndighetene alene. Vi, naboene, fratras muligheten og retten til å komme med innspill der vi ser at initiativtakerne ikke forholder seg til reguleringsbestemmelsene.

Uroen over dette forsterkes blant annet av at Plan- og bygningsetaten avviser viktige problemstillinger som sikkerheten for dem som ferdes på Bogstadvannet vinterstid. **Dette er en meget viktig sak som må konsekvensutredes og legges frem til offentlig høring.**

Derfor forventer vi at denne klagen gis oppsettende virkning og at rammetillatelsen trekkes tilbake inntil de forholdene som er påklaget blir avklart.

2. MANGLER VED RAMMETILLATELSEN

I rammetillatelsen gir PBE ingen begrunnelser eller forklaringer på hvordan påpekte forhold om lys og lyd kan forenes med reguleringsbestemmelsene. I stedet forutsetter tillatelsen at bestemmelsene vi refererer til, følges, og det settes krav om uavhengig kontroll av prosjektering av lysmaster og støy samt på utførelse av lysmaster. Dette begrunnes med at det er stor interessekonflikt om lyd og lys i lokalmiljøet.

Vi er enige i at dette er forhold som må kontrolleres nøye, men vi bestrider rekkefølgen.

Interessekonflikten har i løpet av de tre siste år gitt stadige innskjerpelser av reguleringsbestemmelsene og vår primære interesse er at disse etterleves uten unntak. Ved en trinnvis byggesøknad skal forholdet til naboer og reguleringsbestemmelser endelig avgjøres i rammetillatelsen. Følgelig må en kontroll som utføres på grunn av denne konflikten, utføres **før** en rammetillatelse blir gitt, slik at naboer gis anledning til å påpeke eventuelle feil eller mangler i kontrollene og således får en reell klagemulighet.

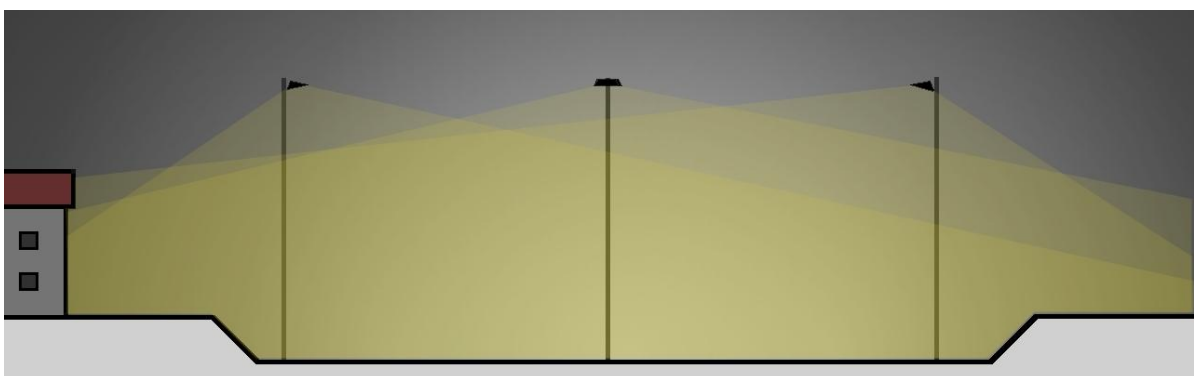
I protesten etterlyste vi utomhusplanen, som nå er mottatt. Vi/vi opprettholder alle øvrige bemerkninger fullt ut. Bemerkningen i protesten om lysskjermingstiltak som beskrevet for Miljøverndepartementet kan ses i sammenheng med punkt 1 under og bemerkningen om terrengheving kan ses i sammenheng med forhold som omhandler lys og lyd (punkt 1, 3, 4, 5). Vi vil her gi en gjennomgang av de gjenstående bemerkningene i lys av rammetillatelsen. Vi/vi viser for øvrig til tidligere innsendte utdypninger som vi opprettholder.

a. Belysningen bryter med § 3 i reguleringsbestemmelsene, siste avsnitt, der det settes ytre grenser for de direkte lysvirkningene.

Søker bemerker til dette at reguleringsbestemmelsene ikke angir hva lysnivået skal være utenfor det angitte området. **Det må her skilles mellom direkte og indirekte lysvirkninger.** Bestemmelse sier klart at det ikke skal være noen direkte lysvirkninger sør for Ankerveien og for øvrig rundt banen, altså 0 lux *direkte* illuminans, mens det ikke settes noen klar grense for de *indirekte* lysvirkningene, men disse begrenses i praksis av kravet om at lysstyrken skal følge aktiviteten og maksimalt 500 lux på banen. Vi anser bestemmelsenes krav å sammenfalle noenlunde med strølyskravet for sone E1 i NS-EN 12193:2007. Vi vil på de neste sidene gå mer detaljert inn i problemstillingene med noen *illustrasjoner*, der gult illustrerer direkte lys og gråtoner illustrerer indirekte (reflektert) lys.

Våre foreslåtte løsninger er bare angitt for kravet om skjerming mot boligene sør for Ankerveien. Tilsvarende løsninger kan også være aktuelle ellers rundt banen for å bringe tiltaket i tråd med reguleringsbestemmelsene.

Situasjon som i søknad, der skjerming kun ivaretas med “nabovennlige” armaturer:

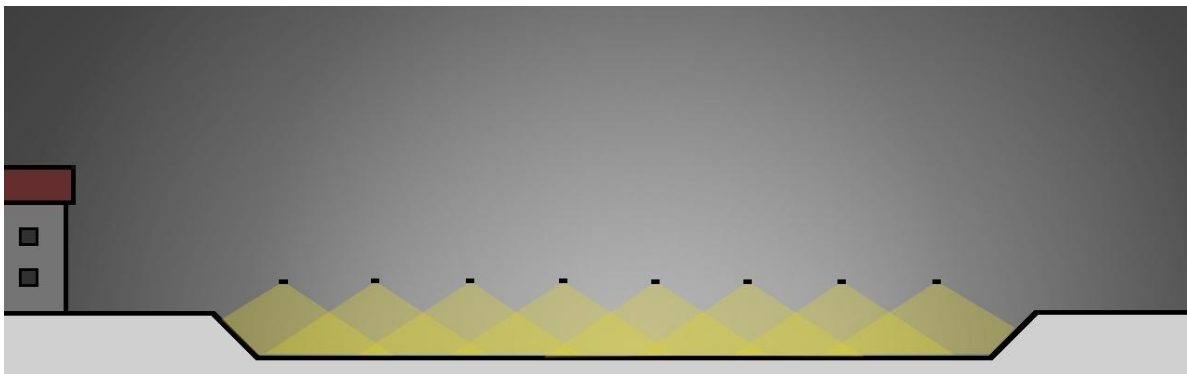

Kravet i reguleringsbestemmelsene kan antakelig oppfylles på flere måter. En av de mest opplagte er å bruke lyskastere i luftspenn over banen i stedet for lysmaster. Dette er i bruk mange steder og eneste ulempe er at lysanlegget må demonteres etter hver sesong for ikke å være til hinder for golfaktiviteter. Dette kan være en ekstrakostnad, men besparelsen fra

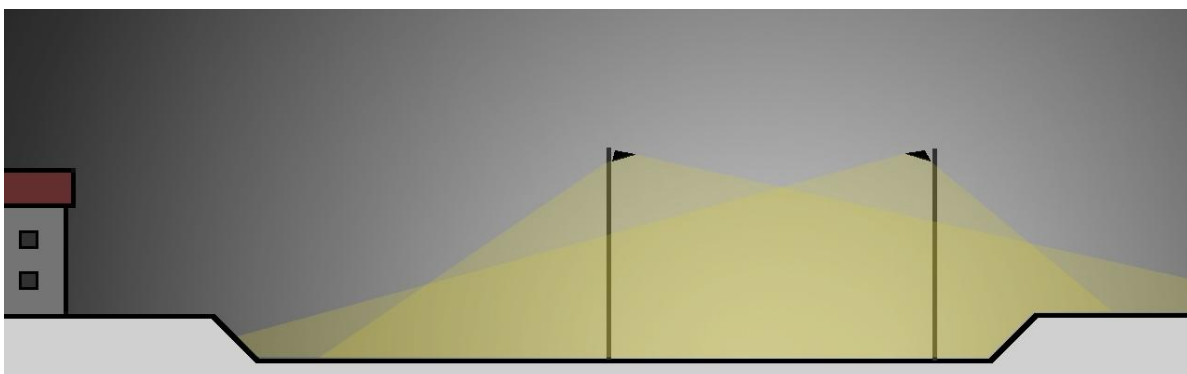
Naboaksjonen mot kunstisbane, Sørkedalsveien 262A, 0754 Oslo

lavere strømbruk som en slik reduksjon av strølyset gir, vil være betydelig.

Teoretisk minste fluks for å belyse en 11-erbane (65m×105m) til 500 lux og en 7-erbane (40m×60m) til 200 lux er 3,86 millioner lumen, mens de planlagte lysmastene vil yte 9,26 millioner lumen, så det er opplagt mye å spare på at lyset i størst mulig grad bare rettes dit det er behov for det. Belysning med luftspenn kan illustreres slik:

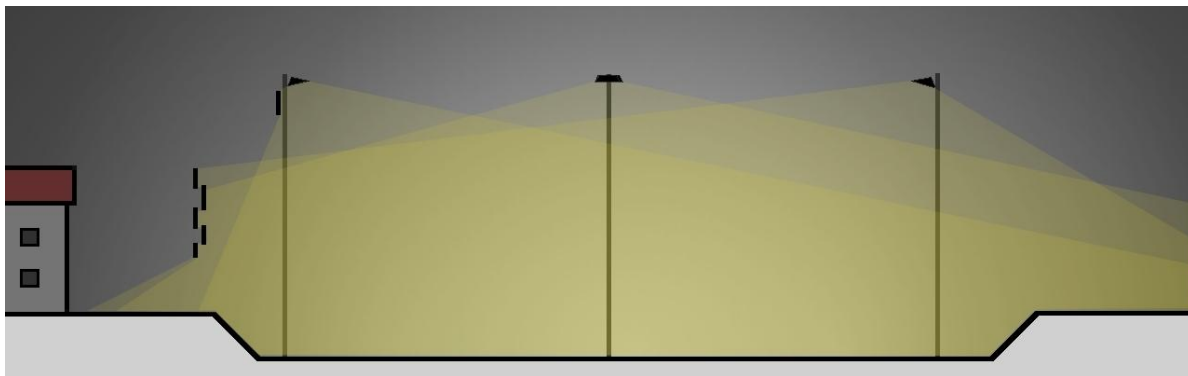

Naturligvis kan også bestemmelsene ivaretas med å redusere baneflaksen. Vi mener at det er urealistisk å utnytte i overkant av 2/3 av et planområde til kraftig flombelyst kunstis når det ligger så tett inntil boliger i lys av øvrige krav og forutsetninger som stilles. Ved et redusert baneflaks kan banen trekkes lengre unna boliger og det kan brukes lavere master:

I Miljøverndepartementets vedtak der de redegjør for at det legges inn begrensninger for de direkte lysvirkningene (vedlagt), går det fram at tiltakshaver på forespørsel har beskrevet for departementet en måte å skjerme omgivelsene på med ekstra skjerming i lysmaster og med doble traverser. Det later imidlertid til som om dette utspilte sin rolle da departementet gav sin stadfestelse, for slik skjerming inngår ikke i søknaden om rammetillatelse. Dette på tross av at departementet forutsatte for sitt vedtak “at lyssettingen rundt banen begrenses” med henvisning til tiltakshavers forslag.

Søker har ikke redegjort for hvorfor dette ikke har blitt fulgt opp. Vi kjenner ikke til detaljene i et slikt skjermingstiltak og vi mener det må nabovarsles da det kan virke dominerende og påvirke utsiktsforhold. Vi antar at det kan ivareta kravet omtrent slik men med store andre visuelle ulemper:

Siteco angir verdier inntil 24,1 lux fra 11-erbanen mot en boligvegg med vinduer i Bjerkebakken 78, og vi anser slik direkte flombelysning av en naboeiendom p.g.a. manglende skjerming som et **åpenbart** brudd med reguleringsbestemmelsene og å være i strid med departementets forutsetninger for stadfestelse.

b. Belysningen bryter med § 3 i reguleringsbestemmelsene, tredje siste avsnitt, ettersom lysnivået ved normal bruk nærmest boligene vil ligge 39% over behovet.

I Sitecos brev (vedlagt) henvises det til to aktivitetsnivå, klasse II og III i tabell A.19 i NS-EN 12193. Disse har et krav på hhv 500 og 200 lux. Vi påpeker at det ved sistnevnte aktivitetsnivå planlegges 278 lux, altså 39% over behovet. Søkers tilsvarende på dette synes å omhandle andre forhold. Vi anser lysnivået på 278 lux når aktiviteten tilsier 200 lux og ikke 500 lux, som et **åpenbart** brudd med reguleringsbestemmelsene. Foruten Sitecos brev vedlegger vi for ordens skyld også tabell A.19 som Siteco refererer til.

c. Belysningen bryter med strølysbestemmelser i NS-EN 12193:2007, avsnitt 5.10 (vedlagt), uansett hvilken omgivelsessone som legges til grunn.

Søker har avvist at dette må følges, ved å hevde at det ikke omfattes av plan- og bygningsloven. Vi mener dette er galt og viser til §6-1 i TEK07 om bruk av norsk standard, og grenseoverskridelsen mot en nabovegg er så stor at strølyset åpenbart ikke er ivarettatt på noen annen tilsvarende tilfredsstillende måte. I rammetillatelsen savner vi dessuten etatens kommentarer til Kulturdepartementets forutsetninger rundt dette.

Det kan ikke bestrides at strølyset bryter kraftig med kravet i tabell 1, avsnitt 5.10, i NS-EN 12193:2007 og vi registrerer at søker heller ikke bestrider dette, kun relevansen. Spørsmålet om hvilken omgivelsessone som skal legges til grunn, har bare betydning for hvor mange ganger strølyset vil være over grensen.

Vi vedlegger også aktuelle forklaringer fra Lyskulturs veileder 1C.

d. Ny vinkling av lyskastere nordover i retning Bogstad gård kan være et brudd på § 3 i reguleringsbestemmelsene, fjerde siste avsnitt.

Søker har ikke kommentert denne konkrete bemerkningen. Da lyskastene retter lys utenfor området i sør også etter at ny vinkling retter dem mer mot motsatt side, anser vi det som svært sannsynlig at dette også gjelder nord for banen og antakelig i større grad. Tiltakshaver/søker må kunne dokumentere at bestemmelsene her er oppfylt.

- e. Det er ikke beskrevet støyskjermingstiltak som anbefalt i rapport. Støyen er et mulig brudd på reguleringsbestemmelsenes § 7.*

Det er en reell fare for at tilstrekkelig støyskjerming ikke kan gjennomføres ettersom støyrapporten som foreligger, konkluderer med at det er overskridelser av grenseverdier både ved preparering og ved kamp/trening, og i planprosessen anså Plan- og bygningsetaten det som uaktuelt å anbefale foreslått støyskjerming på grunn av det fysiske og visuelle omfanget. Følgelig må det kunne dokumenteres at aktuelle grenseverdier overholdes **før** en rammetillatelse kan gis.

- f. Et eventuelt utslipp av varmt spillvann til Bogstadvannet må konsekvensutredes.*

Etaten anfører at dette er avklart etter Fylkesmannens uttalelse, men Fylkesmannens miljøvernnavdeling understreker at de bare har vurdert forholdet til naturmangfoldet, mens **protesten spesielt trekker fram hensynet til fri og sikker ferdsel på isen som begrunnelse for en konsekvensutredning**. Etaten begrunner videre at konsekvensutredning ikke er nødvendig, med at planprosessen ikke krevde det. **Vi gjør etaten oppmerksom på at utslippet ikke var kjent under planprosessen, så nødvendigheten av konsekvensutredning for dette forholdet er ikke vurdert tidligere.**

Utslipet er nye opplysninger. Vi legger også til at inntaket ifølge tegningene går rett under skiløypa. Vanninntak skaper også dårlig is. Bogstadvannet er svært grunt med dybder bare ned til 9,5 meter, og er således spesielt følsomt for mindre endringer.

- g. Vi gjør avslutningsvis oppmerksom på at flere protester, både fra en rekke enkeltpersoner og fra sameiet Bjerkebakken 78 (17 sameiere) ikke er nevnt i rammetillatelsen.*

3. KONKLUSJON

Vi kan ikke akseptere at det gis en rammetillatelse der sentrale spørsmål i reguleringsbestemmelsene om lys, lyd og naboskap skyves til i den videre prosessen og forutsettes ivaretatt der, som vil bli på et tidspunkt naboene ikke lenger har reelle klagemuligheter.

De fleste av de innsendte bemerkningene til søknaden om rammetillatelse omhandler konkrete, til dels åpenbare brudd på reguleringsbestemmelsene og det er vanskelig å forstå hvordan en rammetillatelse kan gis uten at disse bemerkningene er diskutert utover at det forutsettes bestemmelsene følges.

Med hilsen

Naboaksjonen mot kunstisbane
Pål E Torkildsen

Vedlegg

(Vedlegg: fra Miljøverndepartementets vedtak 2011-02-07)

Kunstisbanen vil kunne oppleves som forstyrrende for kulturmiljøet, særlig gjelder dette lyssettingen av banen. Departementet ser at kunstisbanen med belysning vil representere et inngrep i det helhetlige kulturmiljøet, men legger vekt på at tiltaket samlokaliseres med et eksisterende golfanlegg som ikke er i bruk i vintermånedene. Beliggenheten innenfor driving rangen er videre nokså skjermet i forhold til kulturlandskapet rundt Bogstad gård. Forutsatt at lyssettingen rundt banen begrenses – se nærmere om dette nedenfor – mener departementet at kunstisbanens beliggenhet innenfor et allerede eksisterende idrettsanlegg helt i Markas yttergrense og helt i yttergrensen av det omkringliggende kulturlandskapet tilsier at anlegget kan innpasses innenfor lovens formål.

Departementet mener saken er tilstrekkelig utredet, og finner ikke grunnlag for å innhente en uavhengig analyse av lys- og støyforholdene. Departementet ser at tiltaket vil medføre økte ulemper for omgivelsene, men mener ulempene i denne saken ikke overstiger fordelene ved å samlokalisere tiltaket til et eksisterende anlegg. Departementet bemerker at kunstisbanen vil bidra til å fremme fysisk aktivitet med muligheter for organisert og uorganisert idrett. Reguleringsplanen vil gi mulighet til å drive idrett i anlegget både sommer og vinter. Departementet ser det som viktig å få barn og unge ut i aktivitet, noe som også vil bidra til å bedre folkehelsen.

Det har kommet mange merknader som dreier seg om lysvirkningene av tiltaket på naboskapet. Departementet mener det er viktig å begrense lysvirkningen rundt banen, såkalt strølyset. Departementet har tatt kontakt med forslagsstiller for å finne løsninger som kan minimalisere strølyset. Forslagsstiller foreslår å benytte traverser med dobbelt nett som henges på baksiden av mastene og/eller deksler som monteres direkte på armaturen for å hindre lysgjennomstrømning fra selve armaturen. Traverser kan i følge forslagsstiller monteres i og mellom lysmastene og skal hindre at lyset faller inn bak armaturen, og også hindre skinn som kan sees på avstand. Departementet mener det vil være positivt om forslagsstiller gjennomfører slike tiltak, og anmoder om at det tilstrebes å finne løsninger for dette som i størst mulig grad begrenser strølyset.

Departementet har på bakgrunn av dette tatt inn et tillegg i reguleringsbestemmelsene § 3, slik det fremgår av vedtaket nedenfor.

Konklusjon

Miljøverndepartementet finner at markaloven, sammenholdt med naturmangfoldloven kapittel II, gir hjemmel til å tillate kunstisbanen. Kunstisbanen anses på grunn av samlokalisering med eksisterende idrettsanlegg og beliggenhet helt i ytterkanten av Marka etter en konkret vurdering å være i samsvar med markalovens formål om å tilrettelegge for idrett, hvor man samtidig har tatt hensyn til friluftsliv, naturopplevelse, naturmangfold og kulturminner.

(Vedlegg: brev fra Siteco)

Q1

siteco

Vi har flyttet masten nærmest Bjerkebakken 5m meter sideveis mot Ankerveien i kant med dødlinjen.

I tillegg har lyskasterne på denne masten blitt justert innover banen vekk fra blokkene.

Resultatet er at vertikalt lys på blokkvegg Bjerkebakken er blitt redusert fra over 50lx i snitt til nå 15.7lx i snitt ved full belysning 500 lx på bandybanen.

Kravet til belysning på bandybanen er ivarettatt i henhold til EN-NS 13193:2007 tabell A.19 kl II.

Vi anbefaler at det opprettes et eget trinn for trening på bandybane. Dette bør være minimum i henhold til EN-NS 13193:2007 tabell A.19 kl III for trening som er **Emid = 200 lx** og jevnhet > 0,5 for bandy.

Vår beregning viser et midlere lysnivå på **Emid = 278 lx** med jevnhet Emin/Emid = 0,64. Ved dette trinnet vil vertikalt lys på blokkvegg Bjerkebakken reduseres til 6 lx i snitt.

Vi har også beregnet vertikalt lys på vegg OGK til 4 lx i snitt.

Vi viser til lysbegrensninger i stadfestelsen som er angitt i mailen.

I stadfestelsen framkommer grensene for de direkte lysvirkningene i forhold til omgivelsene. Imidlertid framkommer det ikke krav til nivå.

Med vennlig hilsen

Terje Walle

Siteco Belysning AS

Tevlingveien 23

1081 Oslo

Tel: +47 23 37 32 50

Faks: +47 23 37 32 60

Mobil: +47 90 02 15 27

E-post: T.Walle@siteco.no

Web: <http://www.siteco.no> <<http://www.siteco.no/>> <<http://www.siteco.no/>>

Table A.19

Outdoor			Reference Area		Number of grid points	
			Length m	Width m	Length	Width
Bandy (see NOTE) PA:			100	60	21	13
TA:			110	64	21	13
Ice hockey PA:			60	30	17	9
Class	Horizontal illuminance				GR	R _a
	\bar{E}_m lx	E_{min}/\bar{E}_m				
I	750	0,7				60
II	500	0,7				60
III	200	0,5				20
NOTE For Bandy colour rendering index should be above 20 for all classes.						

Table A.20

Outdoor			Reference Area		Number of grid points	
			Length m	Width m	Length	Width
Boccia PA:			12,5	6	11	5
Pétanque and Boules PA:			17,5 to 28	2,5 to 4	11 to 13	3
Class	Horizontal illuminance				GR	R _a
	\bar{E}_m lx	E_{min}/\bar{E}_m				
I	200	0,7			50	60
II	100	0,7			50	20
III	50	0,5			55	20

L_{ve} is the equivalent veiling luminance of the environment in cd m^{-2} . From the assumption that the reflection of the environment is totally diffuse, the equivalent veiling reflection from the environment may be calculated as $L_{ve} = 0,035 \cdot \rho \cdot E_{hav} \cdot \pi^{-1}$, in which ρ represents the average reflectance and E_{hav} the average illuminance of the area.

5.9 Surface colours and reflection properties

Surface colours shall be chosen taking into account the usual tasks involved in the intended activities including knowledge of the colours of objects to be viewed against the background in question.

NOTE These surfaces should be matt to avoid glare due to the reflection of bright sources.

5.10 Obtrusive light

To safeguard and enhance the night time environment it is necessary to control obtrusive light, which can present physiological and ecological problems to surroundings and people.

The limits of obtrusive light for exterior lighting installations, to minimise problems for people are given in Table 1 and for road users in Table 2.

Table 1 – Maximum obtrusive light permitted for exterior lighting installations

Environmental zone	Light on properties		Luminaire intensity		Upward light
	E_v lx		/ cd		ULR
	Pre-curfew ^a	Post-curfew	Pre-curfew	Post-curfew	%
E1	2	0	2 500	0	0
E2	5	1	7 500	500	5
E3	10	2	10 000	1 000	15
E4	25	5	25 000	2 500	25

^a In case no curfew regulations are available, the higher values shall not be exceeded and the lower values should be taken as preferable limits.

E1 represents intrinsically dark areas, such as national parks or protected sites;

E2 represents low district brightness areas, such as industrial or residential rural areas;

E3 represents medium district brightness areas, such as industrial or residential suburbs;

E4 represents high district brightness areas, such as town centres and commercial areas;

E_v is the maximum value of vertical illuminance on properties in lx;

I is the light intensity of each source in the potentially obtrusive direction in cd;

ULR is the proportion of the flux of the luminaire(s) that is emitted above the horizontal, when the luminaire(s) is (are) mounted in its (their) installed position and attitude.

Omgivelses- sone	Lys mot annen		Lyskilde- intensitet		Opplys <i>ULR</i>	Luminans	
	E_v lx		I kcd			L_b cd/m ²	L_s cd/m ²
	Før aften- klokke ^{a)}	Etter aften- klokke	Før aften- klokke	Etter aften- klokke		Bygnings- fasade	Skilt
E1	2	0 ^{b)}	2,5	0	0	0	50
E2	5	1	7,5	0,5	0,05	5	400
E3	10	2	10	1,0	0,15	10	800
E4	25	5	25	2,5	0,25	25	1000

Tabell 2

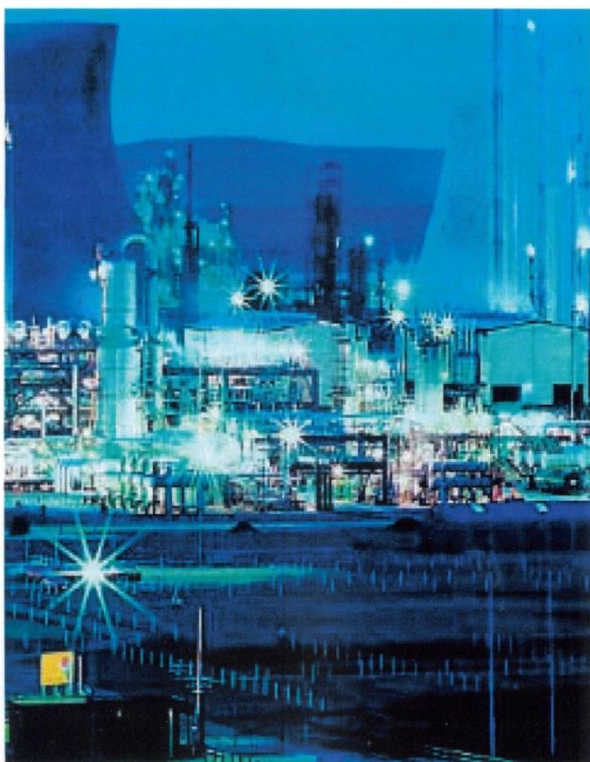
a) Hvis det ikke er innført reguleringer, skal de høyeste verdiene ikke overskrides og de laveste verdiene skal benyttes som anbefalte grenseverdier.

b) Hvis belysningsarmaturene er beregnet til offentlig belysning eller vegbelysning, kan verdien være opptil 1 lx.

5.5. Strølys

For å sikre og forsterke inntrykket av natt i omgivelsene, er det nødvendig å ha kontroll over strølyset (også kalt lysforurensning), som kan forårsake psykologiske og økologiske problemer for omgivelser og mennesker.

Grenseverdiene for strølys for å minimere problemene for mennesker, flora og fauna fra utendørs belysningsinstallasjoner er gitt i tabell 2 og for bruk av veglys i tabell 3.

Tabell 2 angir maksimalverdier for strølys fra utendørs belysningsinstallasjoner hvor:

- E1 representerer viktige mørke områder som nasjonalparker eller beskyttede steder;
- E2 representerer områder med lavt belysningsnivå som industri eller boligområder på landet;
- E3 representerer områder med middels belysningsnivå som industri eller boliger i forstadsområder;
- E4 representerer områder med høyt belysningsnivå som bysentra og forretningsstrøk.
- E_v er maksimalverdien for vertikal belysningsstyrke på én eiendom i lux;
- I er lysintensiteten i kilocandela til enhver lyskilde i en retning med risiko for strølys
- ULR er prosentvis andel av den samlede lysutsendelse (lysfluks) fra en armatur og/eller installasjon som er utsendt over horisontalplanet (i øvre hemisfære), når armaturene er montert i installert posisjon og stilling;
- L_b er den maksimale gjennomsnittlige luminansen på en bygningsfasade i candela pr. m²;
- L_s er den maksimale gjennomsnittlige luminansen til et skilt i candela pr. m².